

TUŽILAŠTVO MKS-a BRANI SVOJU TAKTIKU

Author: IWPR
ICTY

Glavni tužitelj izložen kritikama zbog toga što nije uspio da proširi optužnicu protiv prvog optuženika kojeg je sud pritvorio.

Glavni tužilac Međunarodnog krivičnog suda (MKS), Luis Moreno-Okampo (Louis Moreno-Ocampo), našao se na udaru kritike nakon što je 28. juna objavljen prekid svih daljih istraga zločina koje je možda počinio prvi osumnjičenik kojeg je taj sud pritvorio.

Pritvorenik Tomas Lubanga (Thomas Lubanga), lider pobunjenika etničke grupe Hema iz provincije Ituri, sa krajnjeg sjeveroistoka Demokratske Republike Kongo (DRK), osnivač je i vođa Unije patriota Konga (UPK).

Njegove oružane formacije osudile su mnoge grupe za zaštitu ljudskih prava zbog njihove uloge u ubistvima, silovanjima i pljačkama koje su opustošile Ituri, a koja su dostigla vrhunac u 2002. i 2003. godini. Prema navodima Ujedinjenih nacija, u samoj provinciji je od 1999. naovamo ubijeno najmanje 50,000 ljudi.

Pa ipak, Lubanga je optužen samo za regrutiranje djece koja su se borila kao vojnici u međuetničkom sukobu.

Dalje istrage su otežane zbog trenutno nestabilne situacije u Ituriju, gdje je – uoči izbora koji će se održati krajem ovog mjeseca – hiljade ljudi protjerano iz svojih domova, dok traje kampanja lokalne misije Ujedinjenih nacija (MONUC) protiv odmetničkih grupa.

Moreno-Okampo je, u podacima koje je prosljedio predprocesnom vijeću MKS-a nadležnom za slučaj Lubanga, jasno ukazao na to da je zbog toga za sada „nemoguće“ prikupiti dovoljno dokaza da bi protiv okrivljenog u okviru istog procesa bile podignute još neke optužbe.

Ali, ono što brine organizacije za zaštitu ljudskih prava je to da odluka o podizanju ovako sužene optužnice praktično znači da mnogi zločini počinjeni u DRK-u neće biti procesuirani, te da se smanjuju izgledi da će se o njima ikada raspravljati pred sudom, odnosno da će ikada bilo ko biti proglašen odgovornim za njih.

Neki aktivisti su privatno kritikovali cijelu strategiju tužioca u proteklih osamnaest mjeseci istrage kao loše zamišljenu, tvrdeći da su istražni timovi do sada već morali iznijeti dokaze potrebne za dodatne optužbe.

Viši pravni savjetnik Međunarodnog projekta pravde pri Amnesti Internešenelu (Amnesty International), Kristofer Hol (Christopher Hall), ukazuje na to da je Moreno-Okampo od samog početka bio za drugačiji pristup krivičnom gonjenju u odnosu na onaj koji se praktikuje u obližnjem Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju (MKSJ).

Najvažniji proces MKSJ-a – protiv bivšeg jugoslovenskog predsjednika Slobodana Miloševića – završen je ove godine nakon što je okrivljeni umro od srčanog udara. Protiv Miloševića je bila podignuta opsežna optužnica koja se odnosila na tri odvojena poprišta rata na Balkanu, a njegovo je suđenje, neposredno prije nego što će umrijeti, ušlo u petu godinu.

Moreno-Okampo, kaže Hol, svoje slučajeve pokušava da procesuirati na „radikalno drugačiji“ način.

Prema Holovim riječima, MKS-ov suženiji fokus - pri kojem tužioci pokušavaju da obezbijede osudu za ograničen broj zločina tako što izlažu slučajeve sa „dobrim dokazima, gdje mogu garantirati sigurnost svjedocima“ - ima smisla.

Viši tužilac u Lubanginom slučaju, Ekehard Vithopf (Ekkehard Withopf), izjavio je za IWPR da se Ured tužioca (UT) našao pred slijedećim izborom: sačekati dokaze kojima će ilustrirati veliki broj optuženikovih zločina, ili odmah početi sa optužbama za nagovaranje, regrutiranje i iskorištavanje djece-vojnika.

On je objasnio da je UT ciljano išao na ograničene istrage i ograničene postupke. „Naš cilj je da pokažemo primjere zločina iz optužnice. To će skratiti suđenja i smanjiti broj svjedoka koje moramo pozvati. Kraća suđenja znače da će ih biti više, što je u interesu efikasnosti pravosuđa.“

No, Ričard Diker (Richard Dicker), šef Međunarodnog programa pravde pri Human Rights Watch, HRW), tvrdi da iako je „neophodno izvući pouke od 'ad hoc' tribunala [kakav je MKSJ], to ne opravdava odlazak u drugu krajnost“.

U nalogu za hapšenje Lubange iz februara 2006. postojala je odredba o pridodavanju značajnog broja novih optužbi onima koje su protiv njega već podignute, ukoliko se prikupe zadovoljavajući dokazi „u narednih nekoliko mjeseci“.

Vithopf je potvrdio da se UT protivi tom roku. „Zakon nam dozvoljava da u izvjesnim fazama dopunjavamo optužbe“, rekao je on.

Početak februara, Moreno-Okampo je rekao da će dalje istrage Lubanginih aktivnosti biti usredsređene na navode o napadima na civilno stanovništvo, ubistvima počinjenim u tim napadima, pljačkama i izdavanju naredjenja za raseljavanje civila.

„Istražujemo takve zločine“, kaže Vithopf, „ali u ovoj fazi, prikupljeni dokazi ne zadovoljavaju odgovarajuće pravne standarde“.

On je objasnio kako istražitelji tužilaštva trenutno ne mogu otputovati u region zbog nasilja i brige za vlastitu sigurnost, kao i sigurnost žrtava i svjedoka. On je uvažio kritike sa kojima se UT suočava zbog odluke da obustavi dalje istrage zločina, rekavši: „Sputavaju nas okolnosti, ali to nije ono što želimo.“

Mnoge grupe za zaštitu ljudskih prava koje je kontaktirao IWPR zabrinute su zbog poruke koju bi ova odluka o obustavljanju istraga mogla poslati. Posebno ih brine to da su seksualni zločini posve zanemareni.

Brigid Inder, izvršna direktorica Ženske inicijative za pravdu među spolovima, izjavila je za IWPR da su istražitelji tužilaštva izostavili „ogroman dio zločina počinjenih u DRK-u, uključujući silovanja“.

Po njenim riječima, s obzirom na to da se radi o prvom slučaju MKS-a, žene sa konfliktnih područja kakvo je

DRK traže dokaze da je u pitanju sud „sveobuhvatne pravde“.

Inder kaže da za sada „takvih znakova nema“.

Opseg zločina počinjenih u DRK-u je ogroman, tvrdi Hol iz Amnesti Internešenela.

„Skandalozno je to što je do sada za te zločine optužena svega nekolicina ključnih ljudi – jedna osoba od strane MKS-a i njih 50 od strane vojnih sudova DRK-a.“

Na tih 50 suđenja u vladinim vojnim sudovima, 40 ljudi je, kako ističe Hol, osuđeno za silovanje. On napominje da su čak i vlasti u Kongu izgleda bile u stanju da svoje ograničene resurse usmjere na istragu seksualnih zločina, zbog čega se postavlja pitanje zašto onda MKS seksualne zločine ne tretira dovoljno ozbiljno.

Konačno, MKS bi trebao prednjačiti u svemu tome i da, kako tvrdi Hol, bude „katalizator koji će dovesti do istrage i procesuiranja teških zločina od strane samih država“.

Inder kaže da izostavljanje seksualnih zločina iz naloga za hapšenje iznenađuje još više kada se u obzir uzme težina dokaza do kojih se već došlo. „Masovno i sistematsko posezanje za seksualnim nasiljem širom DRK-a dokumentirano je od strane Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija i brojnih NVO-a [nevladine organizacije]“, kaže ona.

Isključivanjem tih zločina „šalje se poruka da je MKS ili nesposoban za efikasnu istragu seksualnih zločina, ili da ne vjeruje da su se ti zločini dogodili, ili da oni nisu dovoljno važni da bi bili istraženi i procesuirani“, izjavila je Inder.

Ali Mark Elis (Mark Ellis), izvršni direktor Međunarodnog udruženja advokata, ukazuje na to da bi bilo nerazumno vjerovati da jedan pojedinac može biti doveden pred lice pravde kako bi odgovarao za sve zločine koje je možda počinio. „Ne postoje resursi za to“, kaže on, dodajući kako opsežne i sveobuhvatne optužnice u nekim slučajevima „ne odgovaraju potrebama žrtava, niti njihovoj želji za konačnim završetkom i pravdom“.

Inge Genefke, osnivačica Međunarodnog rehabilitacionog vijeća za žrtve torture, slaže se s tim da je zbog samih žrtava ponekad bolje imati brže suđenje, kako bi ostalo više vremena i novca za suđenja ostalim osumnjičenicima za ratne zločine. „Najvažnija stvar“, kaže ona, „jeste zapamtiti da pravda liječi rane.“

Takođe je važno podsjetiti da je tužilaštvo obavezno pokazati javnosti kako raspoloživa sredstva koristi na pravi način. „Opseg naših istraga uslovljen je sredstvima koja imamo, a ona nisu neograničena“, kaže Vithopf.

Međutim, Diker iz HRW-a se pita kako se ti resursi koriste. On ukazuje na to da „vođenje istraga na tako problematičnim područjima kao što je Ituri, gdje vlada velika nesigurnost i nema vladinih snaga, znači da se to ne može izvesti sa šačicom istražitelja“.

„To su pouke sa kojima se tužilac mora nositi“, naglasio je on.

Vithopf kaže da UT istražuje navode u vezi seksualnih zločina koje je organizirao Lubanga, ali da se smatra da dokazi u ovoj fazi nisu dovoljni da bi se pokazala veza između pojedinih silovatelja i samog Lubange.

Inder tvrdi da su grupe za zaštitu ljudskih prava razgovarale sa velikim brojem žrtava silovanja i seksualnog nasilja, te prikupile pouzdane dokaze od žena koje su spremne i voljne da govore: „One žele vidjeti da krivci za nasilje u DRK-a odgovaraju za svoja nedjela, i polažu velike nade u to da će MKS to omogućiti.“

Ali, Vithopf naglašava razliku između običnog prikupljanja informacija o zločinima i njihove upotrebe u sudnici u svrhu dokazivanja da se zločin desio, i to izvan razumne sumnje. „Mi smo sudski advokati“, rekao je on, „i najvažnija stvar u našem odlučivanju jesu dokazi.“

On je takođe ukazao i na još jednu dilemu pred kojom bi se našlo tužilaštvo ukoliko bi odlučilo da u optužnicu uključi i seksualne zločine, bez obzira na to što nije potpuno uvjereno da će te navode moći i dokazati izvan razumne sumnje: „Morali bismo pozvati žrtve i svjedoke, a ako bi okrivljeni bio oslobođen, možete zamisliti kako bi se to negativno odrazilo na žrtve i kakva bi poruka bila poslana svijetu.“

Vithopf je istakao da su seksualni zločini uključeni u naloge za hapšenje koji su izdati u okviru jednog drugog postupka koji se pred MKS-om vodi protiv pojedinaca iz Ugande. U izjavi glavnog tužioca od 6. jula tvrdi se da se očekuje da će na temelju dokaza koje je prikupio njegov ured biti pokazano da je Božja armija otpora (BAO) u Ugandi sistematski „kidnapovala djecu kako bi ih koristila kao vojnike i seksualno roblje“.

Pa ipak, Inder tvrdi kako bi tužitelji MKS-a još uvijek mogli uključiti seksualne zločine u optužnicu, u okviru optužbi koje se odnose na djecu-vojnike u DRK-u.

Ona napominje da su mlade djevojke regrutirane od strane pobunjeničkih grupa obično bile silovane, dodjeljivane zapovjednicima radi seksa, te prisiljavane da obavljaju domaće poslove unutar pobunjeničkih logora. Ali ističe: „MKS se ne bavi ni jednim od ovih zločina.“

Vithopf se, međutim, protivi ovakvoj interpretaciji. On kaže da će se, iako Lubangin nalog za hapšenje „na prvi pogled“ djeluje ograničen, u toku samog suđenja na vidjelo će ipak izaći „mnogo više od toga“.

Optužbu samo za regrutiranje djece-vojnika odlučno je branio i sam Moreno-Okampo, na konferenciji za štampu održanoj 6. jula. On je istakao kako se gonjenjem Lubange po toj tački šalje poruka svijetu da je pretvaranje djece u ubice izuzetno težak zločin.

Uprkos raspravi o manjkavosti Lubanginog naloga za hapšenje, Genefke se slaže s tim da težina zločina u pitanju ne smije biti potcijenjena: „Bespomoćna djeca su dehumanizirana i obučena da ubiju, pa čak i siluju. Procesuiranje tog jezivog zločina torture je samo po sebi dovoljno.“

Dodatni razlog za brigu je i to što je Lubanga pripadnik etničke grupe Hema, dok lideri protivničkih pobunjenika, iz etničke grupe Lendu – koji se u izvještajima pominju kao podjednaki krivci za podsticanje nasilja – još uvijek nisu optuženi.

Inder se pita šta će se dogoditi ukoliko pripadnik neke od protivničkih pobunjeničkih grupa bude optužen za silovanje. Da li će to značiti da je seksualno nasilje nad ženama iz plemena Hema gore nego ono nad ženama iz plemena Lendu? Inder tvrdi da bi takve odluke mogle pojačati one iste etničke tenzije koje su i podstakle nasilje.

Vithopf tvrdi da tužilaštvo uvijek mora biti neutralno. „Naši kriteriji su dokazi, i može se dogoditi da dokazi protiv lidera protivničkih pobunjenika budu jači, što će nas navesti na zaključak da ćemo to moći dokazati izvan razumne sumnje“, rekao je on.

Hol priznaje da nema smisla da UT seksualne zločine gura pod tepih. „Nagovorili smo tužioca da zločine silovanja i seksualnog ropstva tretira ozbiljnije, i zadovoljni smo zbog toga što je rekao da će to učiniti“, rekao je on.

Tokom čitave ove debate, Moreno-Okampo je jasno stavljao do znanja kako nije spreman da u potpunosti odbaci mogućnost dodatnih istraga protiv Lubange u budućnosti. U svom obraćanju sudu 28. juna, on je rekao da će – nakon što se ovaj slučaj završi – možda nastaviti s istragom..

A ukoliko dodatnim istragama bude ustanovljena razumna osnova za vjerovanje da je Lubanga krivično odgovoran za dodatne zločine, rekao je on, „tužilac će od predprocesnog vijeća zatražiti izdavanje novog naloga za hapšenje“.

Katy Glassborow je redovna saradnica IWPR-a iz Haga.

Location: [Balkans](#)
[Macedonia](#)
[Albania](#)
[Uganda](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/tu%C5%BEila%C5%A1tvo-mks-brani-svoju-taktiku>